

נעשה ע"י קיום הוראות התורה, תורת-חיים — מורה דרך כה"י היום-יום, כך שהגשמיזם והחומריות נעשים חדרים ומארים באור של ה' — אלקינו ה' אחד.

הקב"ה ברא אדם אחד, ולאדם אחד ויחיד זה מסר את התפקיד האמור והמשימה האמורה. כאן טמונה המשמעות העמוקה אך ברורה, שאדם אחד — כל אדם — מסוגל "לשלוט על העולם".

אם אדם לא ממלא את תפקידו, הוא לא מנצל את כוחותיו האלקיים הבלתי מוגבלים — אין זה רק הפסד אדיר וכשלון אישי, אלא הדבר נוגע לגורל העולם כולו.

* * *

כימי חשבון הנפש, כאשר מתבוננים, שכל אחד מאתנו — ע"י מילוי הוראות בורא העולם בתורתו — יש לו אפשרות לכבוש עולמות, צריך כל אחד להצמיד לעצמו את השאלה, עד כמה פעל בשנה החולפת בכיוון זה, שזוהי השליחות האלקית ומטרת חייו, ועד כמה עדיין נשאר חי"ב, ולקבל את ההחלטות המתאימות לשנה החדשה.

ה' הוראה ללבב, בראותו את התוקף של החלטות טובות אלה, יתן את ברכתו שיקימו אותן במלוא המדה — בשמחה ובטוב לבב, בהרחבה בגשמיזם וברוחניות.

ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה

מנחם שניאורסאהן

ה' אחד: ראה סמיך חובא בבית יוסף (טור אורח חיים סי' סא).
משוגל: ראה סנהדרין פ"ד משנה ה. קדושין מ, ב.

תורת חיים... מורה דרך: ראה זח"ג נג, ב. ראה רד"ק להללים יט, ת. גי"א ר"פ בראשית
ה' אלקינו ה' אחד: ואחתן ג, ד.

וה' הוראה ללבב: שמואל א' טו, ז.

בס"ד. שיחת ליל כ"ט אלול, התש"ו.

בלתי מוגה

א. מהתחלת השנה מדברים אודות "ופרצת",

ראעפ"כ — איני יודע מהי הסיבה לכך, ולמאי נפק"מ, אבל — בנוגע לפועל, הנה במשך כל הזמן לא נראית עדיין שום הזזה!

מה עוד יכול הנני לעשות בזה? — דברתי, בקשתי וכתבתי, פעם ופעמיים ועד עשרה פעמים, ובמשך השנים אולי גם עד מאה פעמים, ולפועל, לא נעשה מאומה, לא בענינים הפרטיים, ולא בענינים הכלליים.

בענינים הפרטיים — היו מונחים ב"קטנות", דברים קטנים,

— וכמשל כ"ק מר"ח אדמ"ר אודות שנים שמבקשים "פנינים" ("פערל"), האחד רוצה (תבשיל הנקרא) "פערל" (גריסים) בתוך המרק... והשני רוצה מחרוזת פנינים שעונים על הצוואר! —

וכפרט בענינים הכלליים שבהם לא הי' כלל "ופרצת", כי אם באופן של צמצום; יתרו צמצום או פחות צמצום.

ובעמדנו כיום האחרון של שנת תשי"ט — הנני להציע ההצעה דלקמן.

ב. ובהקדמה:

באמתי מצינו בפסוקי שיום הכיפורים נקרא בשם ראש השנה. אמנם, בפסוק אפשר לפרש שמדובר אודות שנת היובל. אבל ע"פ ביאור הצמח צדקי הרי כן הוא בכל שנה.

גם ע"פ נגלה שייך יוה"כפ לר"ה — כפי שמצינו בענין שילוח עבדים, ש"מרי"ה עד יוה"כ לא היו עבדים נפטרים לבתיהן ולא משתעבדין

(1) ראה גם מכתב כ' מנ"א שנה זו (אג"ק 4) פרש"י עה"פ — מעכ"י יב, א. הי"ח ע' הקא).

(2) סעף זה — הונה ע"י כ"ק אדמ"ר (מהנחה בלתי מוגה).

שליט"א (באידית), ונדפס בהוספות ללק"ש (6) ראה לקי"ת דרדשי ר"ה נה, א —

ח"ט ע' 387. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה כהגהה: "יוה"כפ נק' ג"כ ר"ה כתיבה, והוא

צינו מ"מ, ופרט מהנחה בלתי מוגה. כתי" .. פנימיות .. ובראש השנה בסוד

(3) יחזקאל מ, א. ראה תר"ה ראת — החיצונית. וראה גם שם סו, א.

נדרים כג, ב. רא"ש סוף יומא.

לכל הפחות, שיעסקו בתורה, תפלה ואמירת תהלים, במשך כל שעות היום והלילה.

ד. ועי"ז יתן השי"ת, אשר, כל ההמשכות וההשפעות שנמשכו בשנת תשי"ט — שהיתה שנת השבע, שנה ועיבורה, שנה תמימה ושנה מלאה — ולא ניצלו אותם (ואדרכה, ה' ענין של הגבלה), הנה בכח התורה יכולים בנ"י למלאות זאת, שימשכו כל ההמשכות וההשפעות, וימשיכו הענין ד"ופרצת" על השנה החדשה, בגשמיות, למטה מעשרה טפחים, בבני חי' ומוזני ריחי', ובאופן ש"אתה מחוייב לעשרי"ט, וגם ברוחניות למטה מעשרה טפחים, ותהי' שנת גאולה, עי"ז ש"יעלה הפורץ לפנינו".

כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

(13) עי"פ כתובת סו, ב. פלומה ל"ג תלמוד ירושלמי

(14) עי"פ מילה ב. יג.

לאדוניהם, אלא אוכלין ושותין .. כיון שהגיע יהי"כ תקנו כ"ד בשופר נפטרו עבדים לבתיהו".

ויש בזה ב' הסברות ע"פ נגלה:

א) ענין היובל נעשה ביוהכ"פ ע"י תקיעת שופר, והיינו, שביהכ"פ נחבר שבר"ה ה' השחרור".

— ע"ד החילוק בין צדיקים גמורים וכינונים, ש"בינונים תלויין ועומדין מר"ה ועד יהי"כ", וביהכ"פ זוכים ברין —

ב) הו"ן בר"ה: מבאר ענין זה, שהשחרור הוא ע"י תקיעת שופר דיוהכ"פ שהוא ר"ה לענין השחרור, ומה שמר"ה אינם משתעבדים ואוכלים ושוחים, הרי זה הוספה משנה שעברה והכנה להשחרור.

הנפק"מ בין שני ההסברים היא: לפי ההסבר הראשון, נמצא, שמר"ה מתחילה השנה החדשה, אלא שזה תלוי בהביור דיוהכ"פ. ולפי ההסבר השני, נמצא, שעד יהי"כ שייך לשנה שעברה.

וענין זה הוא לא רק בשנת היובל, אלא כן הוא גם בכל שנה — שבפנימיות הנה יהי"כ הוא ראש השנה, וכפי שמצינו שענין סליחת העונות רשנה שעברה נעשה ביוהכ"פ.

ג. כהתאם לכך הנני להציע, אשר, מהיום ועד יהי"כ (ועד ככלל), יום המיוחד בשנה, שהוא למעלה ממדידה והגבלה — יעסקו בתורה ותפלה באופן של "ופרצת",

— שהרי יש להתחיל בענין הפנימיות, שזהו הענין ד"ופרצת" ששייך לפנימיות, כי, חיצוניות היא היפך ענין "ופרצת", כיון שזהו ענין של הגבלה, והו"ע שבעת ימי הבנין, שבעת המדות, כמ"ש: "כי אמרתי עולם חסד יבנה"; וע"י ההתחלה בענין הפנימיות, תחדור הפנימיות ותבקע ("דורכרענען") את החיצוניות, ועד ש"פרצת תשב ירושלים". —

שבמשך כל כ"ד שעות המעח-לעת יעסקו בתורה, תפלה ואמירת תהלים, עי"ז שיסדרו (עד כמה ששייך ענין של "סדר" ב"ופרצת") משמרות, באופן שלא יזיק לבריאות הגוף, של שנים-שלשה בחורים

(7) ר"ה ת, ב.

(8) עיין טורי אבן לר"ה שם.

(9) שם טו, ב.

(10) עיין בחי הרין לר"ה שם (ח, ב) ר"ה מכאן.

(11) תהלים פט, ג.

(12) זכרי' ב, ת.

שמעטתי את הירח", וכידוע²²⁹ שע"י מיעוט הירח נעשה נתינת מקום לחטא עה"ד שנגרם ע"י נחש הקדמוני, חטא העגל, וכל החטאים שלאח"י; וכן אמרו רז"ל²³⁰ שישנם כמה דברים ש"מתחזקת עליהן הקב"ה שבראם". שזוה ענין של חטא, כביכול, שצריך כפרה.

וע"י כפרה זו נעשה שלמות השמחה ד"זמן שמחתנו":

ידוע הפירושו²³¹ בדיוק הלשון "זמן שמחתנו", לשון רבים, דקאי על כ' עניני שמחה: "ישמח ישראל בעושיהו"²³² ו"ישמח הוי' במעשיהו"²³³. וכשם שהשמחה של בני"י באה לאחר התשובה על עניניהם — הרי מובן שע"י הכפרה על מיעוט הירח ועל הדברים שמותרת עליהן הקב"ה שבראם, נעשית שמחה שלמה כמענו, ועי"ז נמשכת השמחה גם כמעון דלמטה, שנעשה "זמן שמחתנו" (לשון רבים) בשני הענינים.

וכשם שע"י התשובה נעשה עליו גדול יותר, שהרי מעלת בעל תשובה גדולה יותר ממעלת צדיק — הנה כן הוא גם למעלה, שנעשה מעמד ומצב נעלה יותר מ"עולם על מילואו נברא"²³⁴, כמבואר בספרי קבלה²³⁵ שלעת"ל יהי קו נוגע בהיעגול גם בסופו כמו שנוגע בחזילתו, אע"פ שכאשר עולם על מילואו נברא הי' חילוק בין סוף הקו לחזילתו, והיינו, לפי שלעת"ל יחבטלו כל הגדרים דמעלה ומטה.

וכל זה יתגלה בביאת משיח צדקנו — שהוא המלך שקורא בחורה ב"הקהל", ו"מלך פורץ גדר כו' ואין מוחין בידיו"²³⁶, ועליו נאמר²³⁷ "יעלה הפורץ לפנינו", שיש לו רשות לפרוץ אפילו גרדי העולם — להביא את הגאולה השלימה למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן, שאז תתפשט ירושלים בכל הארצות, באופן ד"פרוזת תשב ירושלים"²³⁸, ללא מדידות והגבלות, כעוה"ז הגשמי, שמוננו יעשו דירה לו יח'.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "שאמליל", צמאה לך נפשי", ו"אבינו מלכנו".]

* * *

229 ראה סה"מ קונטרס ח"א קצב, א תרנ"ט ס"ע קי ואילן) — כשם יש מקובלים ואילן. תעור.
230 ראה לקו"ת דרדשי שמע"צ פת, ד ח"א ריש ע"י ק"י.
ואילן. ובכ"מ.
231 תהלים קמ"ט, ב.
232 שם ק"י, לא.
233 ראה ר"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ
234 ריש ע"י ק"י.
235 פסחים ק"י, א. ושי"י.
236 ע"פ מיכה ב, יג. ראה כי"ר פפ"ה, יד ובפרשי"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.
237 זכרי"י ב, ח.
238 ראה ר"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ

לו. דובר כמ"פ בענין "ופרצת", שכשעה שיש בנין שיש לו גדרים, אזי שייך לימר שצריך לפרוץ את הגדרים. וע"ז המדובר לעיל (ס"ב) בלשון הרמב"ם "מצוה להיבנות בשמחה", שכשעה שיש מציאות של שמחה, אלא שהיא במדידה והגבלה, אזי שייך לומר "מצוה להבנות בשמחה".

ומובן, שהכוונה היא לבנין וגדרים זקדושה, ואעפ"כ צריך לפרוץ גדרים אלו — כמו בענין השמחה, שמדובר אודות שמחה ע"פ תורה, שמחה של קדושה, שמחה של מצוה, ואעפ"כ, לא מספיק מה שהי' עד עתה, אלא צריך "להרבות בשמחה".

והדוגמא לזה (דלכאורה, כיצד שייך שיהי' בנין של קדושה, ואעפ"כ תהי' מעלה בפריצתו) — כללות הענין ד"פרוזת תשב ירושלים".

לו. וענין זה מרומז גם במצות סוכה: ענינה של מצות סוכה הוא — כדברי הגמרא²³⁹: "אמרה תורה .. צא מדידת קבע ושכ בדירת ערא". כלומר: למרות שמדובר אודות "דירת קבע" ע"פ תורה, דהיינו, דירת קבע של קדושה (שהרי "ברשיעי לא עסקינן"²⁴⁰), אעפ"כ, צריך לצאת מדידת קבע, ולישב דוקא בדירת ערא. ומובן, שביחס לענין הקביעות הרי זה ענין של פירצה, ואעפ"כ, דוקא בפירצה זו מתבטאת המצוה.

וענין זה מהוה הוראה כללית על כל השנה — ככל עניני חודש תשרי, "בכסה ליום חגיגתו"²⁴¹, שהם ענינים כלליים²⁴², ועאכ"ו כ' בנוגע להמצוות שבחודש זה: אע"פ שיהודי עובד עבודתו מידי יום ביומו בסדר קבוע, "תמידים כסדרם", באופן ד"בכל ובכל נפשך"²⁴³ — מוכרח להיות בתחילת השנה ענין של חוזה ("א טרייסל"), לצאת אפילו מה"תמידים כסדרם" דקדושה, ולהעמיד את עצמו למעלה ממדידה והגבלה.

וע"ד שבהתחלת היום צריך להיות דוקא ענין של הודאה (כלי טעם) — "מודה אני" ו"הודו להוי", ורק לאחר"כ באה ההתבוננות באופן של הבנה והשגה בפסוקי דזמרה, ועד להבנה והשגה ד"שמע ישראל גר"

239 ריש סוכה.
240 ראה יומא ו, א. ושי"י.
241 תהלים פ"א, ו. רואה ר"ה ת, סע"א
242 תש"ב ע' 49. תעור.
243 ראה מאמרי אה"י תקס"ו ע' שעט.
אוה"י"ת דרדשי סוכות ע' איתשני. ברכה ע'
איתחסי. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעת.
244 ראה ר"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ

ואז נעשה גם הענין ד'פרצת' כפשוטו הן בארץ ישראל והן בחוץ לארץ — שלא זו בלבד ש'פרצות תשב ירושלים', אלא יתרה מזה, 'עתידיה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל', כשם ש'עתידיה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות'²⁵³.

לט. וכיון שההתחלה בזה צריכה להיות מהעבודה בזמן הגלות, שעל ידה פועלים את כל הענינים שיתגלו כימות המשיח²⁵⁴.

הנה יהי' שיהי' הענין ד'פרצות תשב' בכפר חב"ד שבארצנו הקדושה, שיקויים שם 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'²⁵⁵ בכל הענינים הגשמיים ובכל הענינים הרוחניים.

כך, שמתוך הרחבת הדעת אמיתית, ומתוך מנוחה, שמחה וטוב לבב, ימלאו את תפקידם — בגוף שלם ונשמה שלמה וראה שלימה — שיירצו מעינותיך תוצה" בכל ארצנו הקדושה, ומשם — לתוצה לה, ועי"ז נזכה לראות בעיני בשר שקא אתי מור, למטה מעשרה טפחים, בעגלא דיין.

[כ"ק אדמור"ר שליט"א צוה לנגן "אני מאמין".]

* * *

מ. דובר לעיל (ס"א) שכאשר הרמב"ם מדבר אודות ה'שמחה יתירה' שבתג המוכות, אינו מוזכר כלל הענין דשמחת בית השואבה.

— ענין זה נזכר בנוגע לבגדי כהונה: "מכנסי כהנים הדייטים שכלו ואבנטיהם היו עושין מהם פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה"²⁵⁷, אבל לא נזכר בנוגע לחיוב השמחה.

ויש לומר הביאור בזה²⁵⁸:

מצינו בדברי הרמב"ם שיכולה להיות מציאות של ניסוך המים ללא הקדמת שאיבת מים ממעיין השלוח — "ממלא מן הכיור ומנסך"²⁵⁹, אע"פ שאין זו שאיבה מ'מעיין', שהרי מי הכיור שבכימה"ק היו יכולים להיות גם מי מקוה²⁶⁰.

ופשיטא, שגם אם לא היתה שאיבת המים מן השלוח, אלא הי'

256 רצא כח, יד. ס"מ ואילך (התורה) חסדי"ב ח"א ע' 271

257 הלי כלי המקדש פ"ח ה"ו. ואילך.

258 ראה גם שיחת יום שמחת תשמי"ב

259 ה"ל המדין ומוספין פ"ה ה"י.

260 ה"ל כ"א המקדש פ"ה ה"ב.

הי' אחד²⁶¹, שישנם ו' רקיעים וארץ (ח) וד' רוחות העולם, ומ"מ, "הי' אחד", אחרות הפשוטה, אע"פ שהם שני הפכים, שזהו חכמת העליון בתבנה והשגה, בבחינת חכמת הידיעה שלא נדע²⁶².

והנתינתה על זה היא מחדש תשרי, ובפרטיות, מחג הסוכות, שענינו "דירת עראי" דוקא, וענין של "צל" ("צילתה מרובה מחמתה"²⁶³) דוקא — שאינם ענינים של הבנה והשגה (שהרי "צל" הוא היפך ענין ה"אור", "דא רוא דחכמתא"²⁶⁴); ובדירת עראי זו נעשה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל גוי"²⁶⁵ [כמ"ש הבי"ח²⁶⁷], וכן פוסק רבינו הזקן בשו"ע²⁶⁶, שענינה של מצוה זו (בהוספה על כל שאר המצוות) הוא גם ידיעת כוונת המצוה. והיינו, שע"י קבלת עול מגיעים סוכ"ס לדרגא נעלית יותר בענינים של הבנה והשגה (ע"י שדוקא ע"י הביטול ד"שפתותיו נוטפות מור"²⁶⁸ נעשה קבלת וקליטת השפעת השכל מן הרב, ועד ששכל התלמיד נעשה כשכל הרב, כמבואר הענין במק"א באורכה²⁶⁹).

לח. זהו גם הענין ד'פרצת' — שפורצים את עיני הקביעות שבסדר העבודה ד'תמידים כסדרם".

וגם בענין זה צריכים לידע את הכוונה — "למען ידעו" — שהענין ד'פרצת', "פרצו", הוא בכדי לפעול ב"את המשיח, קא אתי מרי"²⁷⁰, שאז יומשך הענין ד'כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"²⁷¹, עי"ז שמשיח ילמד תורה את כל העם²⁷², ובאופן של ראי"²⁷³.

וענין זה קשור גם עם מצות הקהל, שענינה הוא "למען ישמעו ולמען ילמדו גוי" — כיון שזוהי ההכנה שעל ידה באים לתכלית העליון דלימוד באופן של ראי, שע"י"ז יכול להיות ש"כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם", ועד לאופן ד"כמים לים מכסים"²⁷⁴.

242 ש"ס, ד. (249 שה"ש ה"ג, וראה שבת ל, ב. ושי"ב

243 ראה בחינות עולם ח"ח פ"ב. (250 ראה סה"מ חשי"ט ע' 51. חשי"ע

עיקרים מ"ב ספ"ל, של"ה קצ"א, ב. 13. ועוד.

244 סוכה כב, רע"א (במשנה). ראה אגה"ק דהבעש"ט — כש"ט

245 ראה בתוספת בלק"ש ח"ל"י ע' 15. בתחלתו, ובכ"מ. (252 ירמ"י לא, לג. וראה רמב"ם ה"ל

הפרה 42. תשובה ספ"ט.

246 אמור כג, מג. (253 ראה רמב"ם שם. ועוד.

247 אר"ח ס"ח (ד"ה ונקראים). ר"ס (254 ראה לק"י עו ז"י, א. ואילך. ובכ"מ.

תוכה. (248 ש"ס. וראה באורכה לק"ש ח"ל"ב ע' (255 ישע"י י"א, ט. וראה רמב"ם ה"ל

140 ואילך. ושי"ב. מלכים בסופן.)

שבת בראשית לשאר השבתות (מלבד החילוק הנ"ל בנוגע להוספת ענין השמחה בשבת בראשית) — שכל שאר השבתות ישנה השייכות דיוס השבת לימים שלפניו ולימים שלאחריהו, ואילו שבת בראשית שייך ונוגע לכל ימות השנה, דכיון ששבת בראשית הוא כמו שמח"ת, הרי כשם שבשמח"ת הברכה היא להמשיך את השמחה דשמח"ת על כל השנה כולה, כמו"כ יש להמשיך משבת בראשית על כל השנה כולה, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה אחרת¹⁸, שכפי שנעמדים בשבת בראשית כך נמשך על כל השנה.

והוי מוכן שיש חילוק בין טופח סתם לטופח על מנת להטפוח²⁰, שבשביל להיות טופח על מנת להטפוח צריך להיות יותר לחלוחית ומשקה מאשר בטופח סתם. ועד"ז בנדו"ד: כיון שמשבת בראשית צריך להמשיך על כל השנה, צריך להיות בו ריבוי לחלוחית, בכדי שיוכל להיות צינור על כל השנה.

ה. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

יתן השי"ת שיהיה לנו דעה בינה והשכל, חכמה בינה ודעת, להבין ולדע כיצד לנצל את שבת בראשית באופן שיהי צינור על כל השנה, להמשיך על כל השנה את הענין ד"ופרצת" — פריצת כל הגדרים, לא רק הגדרים שבדברי הרשות, אלא אפילו הגדרים שבקדושה.

ובאופן שיומשך עוד יותר ממה שנמשך בהכתיבה וחתומה טובה דר"ה ויהי"פ — שהוי איתא בגמרא²¹: "כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד יום הכפורים חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים כו", והיינו, שבשבת וי"ט יכולים לפעול שיומשך יותר ממה שניתן בר"ה ויהי"פ. וכיון ששבת בראשית נוגע לכל השנה, הרי מוכן שבשבת בראשית ממשכים על כל השנה יותר ממה שנמשך בהכתיבה וחתומה טובה — שיהי באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²².

* * *

י. בנוגע להענין ד"ופרצת" שצריך להיות אצל כל אחד — הרי לכל לראש צריך להיות "ופרצת" בני העמודים, כמארז"ל²³ "על שלשה

(18) ראה תר"מ ח"ב סי"ע 205. וש"י.
(19) ראה שיחת ש"פ בראשית, מבדה"ח.
(20) ראה אנציק' תלמודית ערך טופח כו.
(21) כתר יט ע"י שצנ ואילן. וש"י.
(22) ביצה טז, רע"א.
(23) רצא כח, י"ד.
(24) אבות פ"א מ"ב.

דברים העולם עומד, הן העולם כפשוטו והן "עולם קטן זה האדם" (כדאיחא במדרש תנחומא²⁴), כמוכן גם בפשוטו. שא"י אפשר שהבנין יהי בלי גבול ואילו עמודי הבנין יהיו בהגבלה, ולכן בהכרח שיהי הענין ד"ופרצת" בני העמודים, ועיי"ז יוכל להיות "ופרצת" בכללות העולם, עולם קטן ועולם גדול, שעומד עליהם.

וכבר נתבאר כארוכה ענין "ופרצת" בעמודים דעבודה וגמ"ח²⁵:
בעבודה זו תפלה:

מצד המצות עשה דתפלה — הן הענין דבקשת צרכיו, והן הענין דעבודה שבלב (כמ"ש הרמב"ם²⁶) — הרי ענין התפלה הוא בהגבלה, כי, הענין דבקשת צרכיו הוא רק בשעה שחסר לו דבר מה, וגם הענין דעבודה שבלב הרי זה יכול להיות פעם אחת במשך זמן ממושך (כמוכא במפרשי הרמב"ם²⁷):

אמנם, מלבד הענין הפרטי והמוגבל שבתפלה, הרי יודע מ"ש אדמו"ר הזקן²⁸ שהתפלה היא בדוגמת חוט השדרה שעל ידה נמשך חיות בכל האברים, שזהו ענין הבלי גבול שבתפלה, וכמארז"ל²⁹ "ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו", היינו, שכל רגע רגע כיוס צריך להיות ממולא בתוכן ענין התפלה, מלשון התקשרות כו³⁰.

ועד"ז בעמוד דגמילות חסדים, זו צדקה:
מצד המצות עשה דצדקה — ישנו ענין של הגבלה: מעשר, או חומש (מצד תקנת אושא³¹). אבל ישנו גם ענין הצדקה באופן של בלי גבול, שזהו הענין ד"חטאך בצדקה פרוק"³² — דכיון שע"י הצדקה מבטלים כל הגזרות ומכפרים על כל החטאים והפגמים שבעניני התומ"צ, הרי בהכרח לומר שענין הצדקה הו"ע כללי, ולכן הצדקה היא ללא הגבלות, כמ"ש³³ "כל אשר לאיש יתן כער נפשו", כמבואר בתניא³⁴.

ז. ועתה יש לכאר גם הענין ד"ופרצת" בעמוד התורה:

לכאורה אפשר לומר, שישנו ענין לימוד התורה כפי שהוא מעשה

(24) פקודי ג.
(25) שיחת שמחה בית השואבה סכ"ז.
(26) ואילן (לעיל ע"י 62 ואילן).
(27) ריש הל' תפלה.
(28) ראה כס"מ שם.
(29) לקו"ת בלק ע"י ד.
(30) ברכות כא, א.
(31) ראה תר"א הרומה עט, סע"ד. ובכ"מ.
(32) כתובות ג, רע"א. וש"י.
(33) דניאל ד, כד.
(34) אבות פ"ג, אהי"ח ס"י.

פרטי, וישנו גם ענין לימוד התורה שעליו אמרו: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", שזה ענין כללי, כיון שמביא למעשה כל המצוות.

אבל באמת אי אפשר לומר כן, מכמה טעמים:

(א) גם ענין הלימוד שמביא לידי מעשה — נכלל במצות תלמוד תורה שנמנית במנין המצוות, ומזה מוכח שאין זה ענין כללי, שהרי ענין כללי אינו נמנה במנין המצוות, כמ"ש הרמב"ם בספר המצוות.³⁵
(ב) ענין התלמוד שמביא לידי מעשה — אינו מוכרח שיהי' אצל כל אחד, שכן, כדי לבוא לידי מעשה אין הכרח שהוא בעצמו ילמד את הדין, שהרי יכול להיות שמישהו אחר ילמד את הדין ויכריז בכל הפינות שכן היא ההלכה; ואילו הענין ד"ופרצת" בחורה צריך להיות אצל כל אחד.

(ג) גם אם לא יסמוך על הרשכהב"ג או ראשי הסנהדרין, אלא ילמד בעצמו את כל הדינים — הרי זה עדיין ענין שבהגבלה, כפי שמצינו בהלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזק"ן שיש מציאות שהאדם ילמד את כל התורה כולה (כל מה שצריך לידע למעשה), כיון שצריך לזה משך זמן מסוים, וא"כ, הרי זה ענין שבהגבלה, ולא באופן ד"ופרצת".

אך הענין ד"ופרצת" בחורה הוא — כפי שמצינו בגמרא³⁶ שיש בבב"י סוג ש"תורתן אומנותן":

מצד החיוב דמצות תלמוד תורה — יכול להיות הסדר ד"הנהג בהם (עם דברי תורה) מנהג דרך ארץ,³⁷ ורק לקבוע עתים לתורה, או אפילו יתירה מזה, לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי,³⁸ אבל לא באופן שותרתו אומנותו, שאין לו ענין אחר מלבד התורה.

וענין "ופרצת" בחורה הוא — שמצד רצונו (אף שאינו מחוייב בכך) מעמיד את עצמו בסדר הנהגה ד"ותרתן אומנותן", שכל האומנות שלו אינה אלא התורה, בבחי' בלי גבול.

וע"ד משנת"ל בענין "ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו", שזוהו כל ענינו — כן הוא גם בענין התורה, שותרתו אומנותו, שוהיה כל האומנות שלו, וכל רגעיו ועניניו ממולאים בחורה.

אמנם, יש מעלה בענין "ופרצת" שבחורה שמחליף גם את מעלת התפלה, שלכן, מי שותרתו אומנותו פטור מן התפלה.³⁹

(35) קידושין מ, ב. רש"י.
(36) שו"ת ר"י.
(37) ראה פ"ב ה"י.
(38) שבת י"א, א.
(39) ברכות לה, ב (ובפרש"י).

מאריך בצלותי, אמר, מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, והוא (רב המנונא) סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד" — דלכאורה אינו מובן: מצינו בגמרא⁴⁰ ש"א"ל רבא לרבנן (תלמידיו שבאו ל"ירחי כלה") במטותא מניינו ביזמי ניסן (ימי הקציר) וביזמי תשרי (דריכת הגתות והברים) לא התחזו קמאי, כי היכי דלא תטרדו במוניינו כולא שתא". היינו, שהורה להם שיעסקו משך זמן בעניני דרך ארץ. ופשיטא שהורה להם שיעסקו לתפלה. וא"כ, מהי טענתו לרב המנונא "מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה"?

ואין לומר שטענתו לרב המנונא היתה על אריכות התפלה, דא"כ, מהו המענה שרב המנונא סבר "זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד".

ט. ויש להוסיף ולבאר בענין מי שותרתו אומנותו שפטור מתפלה (משא"כ מי שאין תורתו אומנותו שצריך להפסיק לתפלה) — דלכאורה אינו מובן:

כפירוש רש"י: "צורך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמונות", ואילו תורה היא "חיי עולם", כמאמרי "וחיי עולם נטע בתוכנו", בלי גבול — הרי אפילו מי שאין תורתו אומנותו, אלא לומד רק במשך זמן מסוים. צריך להיות פטור מתפלה, שכן, למה לו להקדיש מזמנו עבור "חיי שעה", הנבלה, בה כשעה שיכול להקדיש זמן זה עבור "חיי עולם", בלי גבול?!

ועכפ"ל, שיש מעלה בתפלה לגבי תורה, אלא, שמעלה זו היא רק לגבי תורה סתם, ולא לגבי תורתו אומנותו, כדלקמן.

י. ביאור מעלת התפלה על התורה — יזכר ע"ד המבואר⁴¹ בענין אופני הנהגה בעולם, הנהגה נסית והנהגה טבעית, שאף שבהנהגה נסית שהיא באופן של שידוד מערכות הטבע נראית גדולת הכוונה בענין הבלי גבול שלמעלה מהגבלת הטבע, מ"מ, יש מעלה יתירה בהנהגה טבעית, שעם היותה בהגבלת הטבע, נראה בה כח הבלי גבול בענין ההמדידות, ללא שניוים, כפי שאומרים בתפלה: "המחודש כטובו בכל

(40) שבת י"ד, א.
(41) חסד החריון (החור"י).
(42) נוסח ברכת התורה.

עצמו הוא מוגבל, אלא שישנו ריבוי בלתי מוגבל של חלקים מוגבלים, ועד מאור"ל⁴⁸ כ"חוב אחד⁴⁹ אומר אלף אלפים ישמשוני⁵⁰. וכחוב אחי⁵¹ אומר ה"ש מספר לגודודי⁵², ומשני, "אלף אלפים ישמשוני" מספר גודוד אחד, ולגודודי אין מספר⁵³. (ב) גם כל חלק בפני עצמו הוא בלתי מוגבל. נובוה יוכן מ"ש אדמו"ר הוקן⁵⁴ בפירוש המאמרי⁵⁵ יום שכולו ארוך, "שגם מתחלתו הוא ארוך" — כי, הפירוש הפשוט הוא שהיום נמשך בריבוי בלתי מוגבל, אבל כל רגע ושעה שבו הם מוגבלים, והיינו, שהו קיבוץ של ריבוי חלקים מוגבלים, ולכן מכאן "שגם מתחלתו הוא ארוך", היינו, שכל החלקים שבו הם בעצמם ענינים בלתי מוגבלים].

זהו החידוש דתורתו אומנותו בפנימיות התורה לגבי תורתו אומנותו בגליא דתורה — כי, בגליא דתורה, הרי כל הלה וסוגיא היא ענין מוגבל, אלא שמצד הענין דתורתו אומנותו נעשה בזה ריבוי בלתי מוגבל; ואילו אמיתית ענין "ופרצת" הוא שכל חלק גופא הוא בלתי מוגבל, שזהו בפנימיות התורה דוקא.

וע"י פנימיות התורה הרי זה מאד גם בגולה דתורה, וכמבואר בקוטרוס עץ החיים⁵⁶ כיצד הפנימיות פועלת גם בהגליא, וכאמר חז"ל⁵⁷ "עובבת לי בהן קב חומטין", היינו, שנעשה מפורב לגמרי, כך, שבכל חלק מהגליא ישנה פעולת הפנימיות, ועי"ז נעשה גם בגליא דתורה אמיתית הענין ד"ופרצת".

וכאמר לעיל, ע"י "ופרצת" בג' העמודים דתורה עבודה וגמ"ח, נעשה "ופרצת" בכללות העולם קטן, ועי"ז גם בעולם גדול, כך, שבכל מקום יהי "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁵⁸.

* * *

יג. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה בראשית ברא.

* * *

יד. כבר דובר בהחזקתו שלפני"ז אודות מאתיים שנה

(48) חגיגה יג, סעי"ב.
 (49) דניאל ג, י"ד.
 (50) איוב כה, ג.
 (51) תנ"א תולדות יח, סעי"ד.
 (52) ראה קידושין לט, ב, וש"נ.
 (53) פ"ג ואל"ף.

יום חמיד מעשה בראשית⁵⁹, היינו, שאע"פ שמעשה בראשית הוא בהגבלה, מ"מ, מחדשו הקב"ה בכל יום ומשך בו את ענין החמידות. ועד"ז היא מעלת התפלה על התורה:

תורה — חכמתן של הקב"ה — היא המשכה מלמעלה, ולכן, אף שגולה מעלתה בהיותה למעלה מהעולם, בלי גבול, "חיי עולם", אין זה פלא כ"כ שבאה למטה, להיותה המשכה מלמעלה.

ואף שכתורה נאמר⁶⁰ "ואחי אצלו גו' שעשועים יום יום גו'". היינו, שגם בהיותה בגדרי הזמן, "יום יום", יש בה הענין דשעשועי המלך בעצמותו, וא"כ, הרי זה כאילו חיבור ב' הפכים, מ"מ, אין זה פלא כ"כ. כיון שהתורה היא המשכה מלמעלה.

משא"כ תפלה — הרי היא ענין של מטה, ועל ידה נפעל לא רק שינוי הטבע שיתרפא החולה כו', אלא גם הענין ד"המודש בטובו בכל יום חמיד מעשה בראשית", שזהו ענין של חיבור הפכים בהמטה גופא, ע"ד הענין ד"מקום ארון אינו מן המדה"⁶¹, שבהמטה גופא הי' חיבור ב' הפכים, שעם היות הארון במדינה, "אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו"⁶², מ"מ, מקום הארון אינו מן המדה, בלי גבול.

א. אמנם, מעלה הנ"ל שכתפלה היא רק לגבי חודה סתם, אבל לא לגבי תורתו אומנותו, שאז הוא פטור מן התפלה:

כאשר לימוד התורה הוא באופן שחורתו אומנותו, הרי ענין הבלי גבול הוא לא רק מצד התורה (המשכה מלמעלה), אלא גם מצד האדם, שהתורה היא האומנות שלו, והיינו, שעם היותו נברא ומוגבל, מ"מ, יש אצלו ענין התורה באופן של בלי גבול.

ונמצא, שבענין תורתו אומנותו ישנו למטה חיבור ההפכים דגבול וכלי גבול, ולכן מי שחורתו אומנותו הרי הוא פטור מתפלה, כיון שכתורה גופא ישנם ב' המעלות, הן המעלה דחיי עולם, והן המעלה דחיבור הפכים למטה כמו כתפלה.

ב. והנה, ענין "ופרצת" שכתורה, תורתו אומנותו, צריך להיות לא רק בגליא דתורה, אלא גם בפנימיות התורה:

ובהקיים — שבענין הכלי גבול יש ב' אופנים: (א) כל חלק בפני

(45) משל ת, ל.
 (46) יומא כא, סעי"א, וש"נ.
 (47) תרומה כה, י"ד.